

Karlen i Pederstrup, der gik under bordet.

En grim historie, der let kunne havde kostet Christen Hauris livet.

*Inga Hørdum fra Frederiks har fundet historien og har forfulgt den i diverse kilder. Se noter.
Stor tak til hende!*

Der er indsat fremhævede tilføjelser, der viser, hvor personerne boede og bemærkninger om nogle af dem. Man vil efterhånden kunne læse om de enkelte ejendomme på hjemmesiden. Ovennævnte Inga er i gang med beskrivelser af ejerforholdet på ejendommene, og de vil løbende blive tilføjet. JD

Her følger historien

Den 15. januar 1791 skrev præsten i Pederstrup kirkebog følgende:

Christen Hauris' karl Niels Christensen, som næst forhen den 3. juledag om aftenen ved bordet under måltidet blev kvalt af bem. sin madfader i sit 34 år begravet.

Den 20. januar 1791 modtog amtmanden et brev fra præsten Hr. Aastrup i Rødding præstegaard, der skrev, at karlen Niels Christensen af Pederstrup, som af sin madfader, Christen Nielsen Hauris den 27. december sidst skal være dræbt, endnu står i åben grav og ikke tilkastes, da præsten ej vil kaste muld på ham, førend han får ordre derom.

Ved skifteforretningen efter Niels Christensen nævnes, at Christen Nielsen Hauris den 27. januar 1791 blev arresteret og bortført til Viborg.

(Christen Nielsen Hauris er fæster på ejendom Matr. 5a, Løvelbrovej 4.)

Herefter blev der afholdt forhør, og ud fra Christen Nielsen Hauris og hans hustru Maren Sørensdatters udtalelser, skete der følgende:

2. juledag og nat blev der holdt juleleg hos smeden **Peder Pedersen** i Pederstrup, og her deltog flere fæstebønder og tjenestefolk bl.a. Niels Christensen. Han kom hjem om morgenen; men han gik uden tilladelse fra sin husbond igen tilbage til smeden, hvor han ofte opholdt sig både aften og nat. Han blev hos smeden, indtil Christen Nielsen Hauris hentede ham, da de skulle spise til aften.

Folketælling 1787

Pederstrup Bye	Peder Pedersen	M	Mand	48	Gift
Pederstrup Bye	Inger Jensdatter	K	Kone	41	Gift
Pederstrup Bye	Catrine [Pedersdatter]	K	deres Børn	11	Ugift
Pederstrup Bye	Inger [Pedersdatter]	K	deres Børn	16	Ugift

Smeden boede på matr. 15a meget tæt på Christen Hauris' ejendom. Ejendommen findes ikke mere.

Maren Sørensdatter fortalte senere i retten, at Niels Christensen blev så forbitret på hendes mand, fordi han lod ham høre, at han gik uden tilladelse og ikke ville komme hjem, førend hendes mand måtte hente ham, så Niels Christensen gav det udtryk, at han ikke respekterede hendes mand mere end det skarn, han trådte på. Hun så derefter, at Niels Christensen løftede sin hånd i vejret, ligesom han ville slå ham i hovedet. Dette havde han gjort tilforn noget efter Mikkelsdag, da han slog en rive i stykker på hendes mands hoved en dag, han kom ind til ham i laden.

Da Niels Christensen svingede sin hånd, ville Christen Nielsen væge for sig med hænderne, og Niels Christensen fik her lejlighed til at bide ham i hans venstre tommelfinger. I nødvæge tog

Christen Nielsen herefter Niels Christensen i håret og skubbede ham fra sig. Niels Christensen faldt ned mellem bordet og bænken, og i faldet ramte han en træstub. Hvilken trætype stubben var af, havde Christen Nielsen aldrig tænkt på, da den var gammel og stod under bænken, da han kom til gården (*for 11 år siden, så det var nok ikke så tit, at der blev ryddet op i stuen*).

Da Niels Christensen ramte gulvet, gav han nogle snork fra sig og lå ellers helt stille. Christen Nielsen troede, at han blev liggende af "egensindighed" og ikke ville stå op, så han lod ham ligge et kvarters tid, før han så til ham. I dette mellemrum spiste Christen Nielsen sit eftermad, læste fra bordet og tændte sin pibe.

Derefter så han til Niels Christensen og løftede ham op, så han kunne sidde i en krog op af en kiste. Da de flyttede ham, faldt hovedet ned til siden, og der flød blod ud af hans øre; men da han gav nogle snork fra sig, mente Christen Nielsen, at han stadig levede. Derefter blev **sognefogeden Niels Christensen** hentet, og han beordrede to af byens fæstebønder **Jens Christensen og Christen Jacobsen** til at holde vagt ved den døde om natten. De to udtalte senere, at Christen Nielsen var "*sørgmodig over det skete og beklagede sig selv, hvad der var sket.*"

Sognefoged, Niels Christensen boede på Løvelbrovej 15, matr. 11a.

Jens Christensen boede på Løvelbrovej 17, matr. 12a.

Christian Jacobsen - Vråvej 30, matr. 3a . Kan ikke ses i folketællingen 1787.

Næste morgen blev Niels Christensen fjernet fra gulvet, afklædt og lagt på strå i et andet rum, medens han blev synet af fæstebønderne **Søren Madsen og Anders Jensen**. Medens Niels Christensen blev afklædt, flød der blod ud af hans mund. De næste tre dage foretog **Wissing**, der var herredsfoged for Fjends-Nørlyng herred, forhør af Christen Nielsen, og de to mænd var samtidig tilstede.

Søren Madsen ejer matr. 2a, Anneksgård, i dag Pederstrupvej 13, men måske lå gården tidligere inde i byen.

Anders Jensen bor på Løvelbrovej 13, matr. 10a

Herredsfoged Wissing overtog sammen med en anden Hersomgaard i 1799.

Niels Christensens mor **Anne Christensdatter** kom om morgenen for at se sin søn. Da hun beklagede sig over udgifterne til begravelsen, lovede Christen Nielsen hende at sørge for begravelsen.

Anne Christensdatter bor hos Søren Thomasen Aaboe, på "Margrethelund" Løvelbrovej 11.

I den følgende tid blev der afholdt mange forhør, hvor byens beboere var indkaldt; men tilsyneladende havde ingen mod eller vilje til at udtale sig. En enkelt kom med den bemærkning, at Niels Christensen kunne blive hidsig, hvis nogen gik ham imod; men ellers var svarene undvegne som "ved ikke", eller "var ikke til stede". Der er meget, der tyder på, at anklageren B. Hofman lige fra starten var overbevist om, at Christen Nielsen havde begået mord. Han udtalte gang på gang den formastelige gerning, som Christen Nielsen havde udøvet.

I februar 1792 bad anklageren præsten **Laurids Aastrup** om en udtalelse vedr. Christen Nielsens forhold. Præsten skrev bl.a.

Laurids Aastrup – Læs om præsten under Pederstrup Kirke .

Foranførte Christen Nielsen Hauris blev født i Pederstrup by i 1751 . Han har beboet samme sted en gård i 11 år, og samme tid været gift med Maren Sørensdatter fra Batum. Han har ingen børn haft

foruden en levende dreng 9 år gammel. Han var efter skikken med andre til Guds Bord ved Michelstid. Hans gård er ussel. Han har så længe, jeg har kendt ham, være trykket af armod. Hans hustru har stedse manglet legemskræfter, og hendes villighed til at bestyre noget enten inde eller ude. Han, som en trælbonde, har ægt husbondens tålmodighed. Hidentil beboet sit ringe sted og halvdyrket avling i armod. Han har undertiden ingen tjenestefolk haft, og få ville tjene ham. Den afdøde karl skulle 3 dage efter sin død, om han havde levet, gået ud af tjenesten; men han skal for tidlig have bedt om sin fortjente løn.

Om den anden karl på gården, Peder Jensen, 20 år, havde præsten ikke meget godt at sige. Han var ikke særlig kvik og kun lidt bevendt. Karlen blev senere forhørt af anklageren, og han udtalte da, at han den 27. om aftenen havde hørt Christen Nielsen og Niels Christensen diskutere om noget løn; men han vidste ikke, hvad det drejede sig om; men han fortalte, at Niels Christensen efter nytår skulle være tjenestekarl hos **Søren Thomasen Aaboe**, hvor den afdødes mor også boede.

Søren Thomasen Aaboe bor som nævnt på "Margrethelund" Løvelbrovej 11

Anklageren ønskede at indkalde Søren Thomasen Aaboe til forhør; men da denne ikke mødte, var der andre vidner der forklarede, at Søren Thomasen var meget syg, og at der var blevet bedt for ham i kirken sidste søndag. Der blev herefter valgt to mænd, **Gert Wibroe fra Løvelbro og Søren Olesen fra Pederstrup**, der skulle tage hjem til Søren Thomasen for at afhøre ham; men da de senere mødte for at aflevere et referat, havde Søren Thomasen Aaboe heller ikke givet et svar, der kunne hjælpe anklageren.

*Gert Wibroe Løvelbro Kro
Søren Olesen, Sødalvej 9, senere matr. 4a i Vrå*

Ved næste forhør udtalte anklageren, at alt mod arrestanten var ført, og med den anklagedes egen bekendelse og vidner, så beviser det, at arrestanten Christen Nielsen har været Niels Christensens banemand, hvorfor han må dømmes efter par. 6-6-1, hvor der står: Han bør bøde liv for liv, og hans hovedlod og jord, om han noget ejer, have forbrudt. Desuden skulle han betale alle bekostninger ved sagen. Derefter gik sagen over til doms.

Den 24. april 1792 faldt dommen. Der var udmeldt 8 meddomsmænd, som skulle votere og dømme sammen med dommeren, og de var enige om resultatet:

Thi kendes for ret.

At delinkventen Christen Nielsen for sin udøvede morderiske gerning på hans tjenestekarl Niels Christensen efter lovens § 6-6-1 bøde liv for liv. Hans hoved afhugges med en økse. Hovedet sættes på en stage, og kroppen nedgraves på retterstedet, samt at have sit hoved eller boeslod forbrudt /: hvor under og indbefattes jord, om han ejer noget :/ item for så vidt hans tilhørende takserede og vurderede effekter ikke til de på hans arrester underholdnings varetægt, befordring og henrettelse m.m. kan tilstrække, bliver samme efter billig og bevislige regninger og efter hans øvrigheds foregående revision og approbation at udrede af Hald amts delinkvents kasse. Således er denne dødsdom afsagt efter loven og aktors vedlagte påstand og i dag under herredsretten lydelig oplæst, under vore hænder og signatur bekræfter datum ut supra

Jens Bering, Peder Jensen Bech, Mads Jespersen, Christen Pedersen, Christen Jensen, Jens Sørensen, Jens Danielsen, Anders Sørensen og Jørgen Jacobsen.

Jens Jensen Bering 63 Gift Hosbonde Herrets Foged og Skriver ved Fiends og Nørlyng Herreder og Birke Dommer og Skriver til Ørslew Closter Birk (FT 1787)

*Jens Danielsen Alder: 46 Civilstand: gift
Erhverv: Bonde og gårdbeboer Husstandsstilling: Husbond
Stednavn: Vesbæk, Sogn: Romlund (FT 1787)*

"Efter Christen Nielsen havde hørt sin afsagte dom, fandt han ved sin forsvarer Hr. Rolsted til Nørgård hans befuldmægtige Schade erklæret, at da han ikke troede denne dom at være overensstemmende med loven, så kunne han ikke efter de til hans forsvar bevislig antragte omstændigheder med samme være fornøjet, men erklærede den til appel. Dommeren bevilgede det".

Nu blev sagen overgivet til landsretten og i maj måned faldt den endelige dom:

Thi kendes for ret.

Da den saggivne Christen Nielsen om aftenen den 27. december 1791 spiste sin aftensmad med sin hele familie, haver en af hans tjenestekarle nemlig Niels Christensen brugt vrede og utilbørlig tale mod denne sin madfader, ja endog med vrede hu løftet sin arm i vejret for at anfælde ham, samt da madfaderen mødte for sig med hænderne, bed ham i den ene tommelfinger, hvilket opbragte manden til at tage den genstridige karl i håret for at sætte ham fra sig, hvorved denne faldt under bordet og bænken samt ved at i faldet at bekommet slag af en under bænken værende blok, hændte den ulykke, at hans halsben gik af led, hvoraf han døde.

Således er sagens beskaffenhed omstændelig bevidnet og forklaret både af arrestanten selv og alle de ved samme begivenhed tilstædeværende personer bestående af hans øvrige tjenestetyende, kone og barn.

Da det tilligemed er oplyst, at den afdøde var et ufredeligt menneske, samt at arrestanten uden givne anledning og af nødværge taget fat på den afdøde. Der er heller ej mindste formodning til at arrestanten skulle have foretaget denne gerning for dermed at ville skade den afdøde enten på liv eller lemmer. Desuagtet drabet på afdøde tjenestekarl Niels Christensen anses for våde gerning, hvorfor hermed i overensstemmelse med loven 6-6-1-6-11-1 og 6-12-1

kendes for ret.

at når arrestanten gårdfæster Christen Nielsen bøder fyrretyve lod sølv (62 gram) til den dræbte tjenestekarl Niels Christensens arvinger, bør han i øvrigt for aktors tiltale i denne sag fri at være.

I henseende til sagens omkostninger ved magt kendes hjemtings dommen som ellers i sin hele varige indhold frafaldes.

Lautrup Gierulf Føns Hoff Markussen

Ved skifteafslutningen i Pederstrup den 29.10.1792 efter Niels Christensen var Christen Nielsen til stede. Det var et meget lille bo. Hans gangklæder blev sat til 5 mark og 2 skilling, og han skyldte penge til flere af sognets bønder. Til gengæld skyldte Christen Nielsen ham 6 rd for løn, som blev udbetalt, dog blev begravelsen fradraget.

Hovedpersonerne:

Gårdfæster Christen Nielsen Hauris var søn af Niels Hauris og hustru Karen Willumsdatter i Pederstrup by. Han blev trolovet 12.12.1781 og gift 30.12.1781 i Rødding med Maren Sørensdatter fra Batum, Rødding sogn. De fik en søn i 1783, som blev hjemmedøbt samme dag og kaldt Søren. Han blev fremvist i kirken 21.9.1783. Christen Nielsen fik fæstebrev på en gård i Pederstrup 14.9.1783, som Jesper Sørensen var fraflyttet på grund af restancer. (Gården fik senere matr.nr. 5a i Pederstrup, Løvelbrovej 4). Maren Sørensdatter døde i 1807, og derefter blev Christen Nielsen Hauris gift den 24.2.1808 i Rødding med pigen Karen Andersdatter fra Nørgaard i Rødding by. Det ser ud til, at Christen Nielsen Hauris blev sat fra gården i 1812, hvor der i tiendekommissionsprotokollen den 12. maj blev nævnt navnene på alle fæstebønder i Pederstrup sogn, og da beskrives gården som fæsteledig. Kort efter blev gården fæstet af Niels Madsen Vrå, som havde den i tre år. Derefter blev gården overtaget af Thomas Thygesen, der giftede sig med Christen Nielsen Hauris' enke. (*Muligvis har Christen Nielsen Hauris og hustru boet på gården hos den næste fæster og så hjulpet på gården til gengæld for føde og husly. Jeg kan ellers ikke finde en grund til, at hun blev gift med Thomas Thygesen kort efter, at hendes mand var død og Niels Madsen Vrå lige havde forladt gården. Det har jeg set tidligere ved en anden gård under Hagsholm gods; men det er ikke lykkedes mig at finde bevis for det på gården i Pederstrup.*). Christen Nielsen Hauris døde 16.1.1815 i Pederstrup, 64 år. Kort efter blev hans enke Karen Andersdatter, 42 år, gift med ungkarl Thomas Thygesen fra Bjerregaard, 31 år.

Tjenestekarl Niels Christensen blev døbt 6.8.1758 og var søn af ugift Anne Christensdatter i Rødding. I forhøret 1792 blev hun omtalt som et aldrende fruentimmer på 70 år, der boede hos Søren Thomasen Aaboe. Niels Christensen blev i sagen beskrevet som en lille spinkel mand med få kræfter, som kunne blive hidsig, når noget gik ham imod.

NOTER:

- Brev var præsten Laurids Aastrup i Pederstrup, Rødding og Løvel:
Hald-Skivehus amter. Journal over indkomne breve fra andre end kollegierne. 29.5.1790 til 3.12.1791 m.m. 37-38. Nr. 491061 + 491062.
- Fjends-Nørlyng herredsfoged. Justitsprotokol 1791-1800. Nr. 490688.
- Fjends-Nørlyng herredsfoged. Kopibog til justitsprotokoller 1790-1795. Nr. 493087.
- Viborg landsting. Dombog (1569-1805) 589: 1788-1797. Nr. 495575.
- Udskrift af tiendekommissionens protokol den 12.5.1812. Oversigt over fæstebønder i Pederstrup. Fjends-Nørlyng herredsfoged. 1817-1828. Proprietær Christen Tolstrups bo. Nr. 244.
- Pederstrup kirkebog 1773-1813.
- Sødal gods fæsteprotokol.
- Sødal gods skifteprotokol.